

Δ. Παιδαγωγικοί συγγραφεῖς.

1. ΒΙΒΛΙΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΜΠΟΒΑΙ († 1264).

Ο μέγας αύτος λόγιος τῆς 13ης ἑκατονταετηροΐδος, ἥτο Δομινικανὸς μοναχὸς ἐν Μποβαῖ (πρὸς βορρᾶν τῶν Παρισίων). Ανέλαβε τὴν ἀγωγὴν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου τοῦ Ἀγίου.

2. Τῇ προτότῃ τῆς βασιλίσσης Μαργαρίτης συνέταξε παιδαγωγικὸν σύγγραμμα «περὶ τῆς παιδοδηγήσεως παίδων ἐκ βασιλικῶν οἰκογενειῶν». Τὸ σύγγραμμα τοῦτο δὲν εἶναι αὐτηματικὴ πραγματεία περὶ ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας, ἀλλὰ ἐνίλογὴ τῶν ἀρίστων καὶ καλλίστων, δσα μέχρι τῶν γρόνων τοῦ περὶ ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας ὑπὸ τῶν ἔθνων καὶ χριστιανικῶν συγγραφέων εἰχον διατυπωθῆ. Δύο χιλιάδας ἀρχαιοτέρων συγγραμμάτων ἐπωφελήθη. Τὰ 41 πρῶτα κεφάλαια πραγματεύονται περὶ ἀγῶνος τῶν παίδων, τὰ δὲ 10 τελευταῖα περὶ ἀγωγῆς τῶν κορασίων. Αἱ κεφαλαῖς ἵδεαι τοῦ οιγγοδάμματος εἶναι ὅτι ἀντὸς ὁ παιδαγωγὸς ὀφείλει νὰ εἶναι ἄγιος, ἵνα δύνηται νὰ παιδαγωγῇ ἄλλους καὶ δτι διδασκαλία καὶ γνῶσις ἀνευ ἀγωγῆς καὶ μορφώσεως τῆς βούλησεως εἶναι ἀμφιβόλου ἀξίας.

3. Χωρία ἐκ τοῦ συγγράμματος.

«Πρὸς ἐπίτερην τοῦ διδασκαλικοῦ ἀξιώματος ἀπαιτεῖται τοῦς καθαρός, ταπεινοφροσύνη καὶ διδακτικὸν δῶρον».

«Ἐν πάσῃ ἐπιστημονικῇ ἔργασίᾳ δέον καὶ ἡ φροντὶς περὶ τοῦ σώματος νὰ μὴ παραμελήται».

«Σκοπὸς τῆς παιδαγωγῆσεως εἶναι ἡ ἀπογὴ ἀπὸ τοῦ πονηροῦ καὶ ὁ ἔθισμὸς εἰς τὸ ἀγαθόν».

«Εἴδη τιμωρίας εἶναι μομφή, ἀπειλή καὶ αφρατικὸς κολασμός».

«Ἡ τιμωρία ὅμως πανταχοῦ ἀνάγκη νὰ γίνηται μόνον ἐξ ἀγάπης, καὶ μετ' ἀγάπης».

2. ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΕΡΣΩΝ (1363—1429).

1. «Ο κίησικὸς καθηγητὴς καὶ καγελλάριος τοῦ πανεπιστημίου τῶν Παρισίων Ἰωάννης Γέρσων ὃτο μέλος τῆς

16η: οἰκουμενικῆς συνόδου (ἐν Κωνσταντίᾳ, 1414) καὶ ὑπέρτερον ἐν Λυδίᾳ ἐλίθισκε τὸν παῖδας τὰ θρησκευτικά.

2. Ὁ Γέροπων συνέγραψε συγγραφήν, «περὶ τοῦ καθηκόντος τοῦ προσφύτευτος παιδαρίου εἰς Χριστόν». Ἐγράψε πρὸς τούτους διὰ τῶν παιδαρίων περὶ τῶν δέκα ἐντολῶν καὶ τῆς ἔξομολογίσεως.

3. Περὶ τοῦ ἡγέλου τοῦ Γεροπ. καὶ τῶν ψυχολογικῶν του γνώσεων μαρτυροῦνται τὰ ἀκόλουθα χωρία.

«Ο Χριστὸς παρουσιάζειν ἕαντὸν ἐρ τῷ ἐπισυνάγειν τὰς φρεάτας πρὸς ὄργινθα, ἣτις μόνη ἐκ τῶν ζῷων, οἵτις ὁ Λόγονος τίνος λέγει, συμπλίσχει τοῖς νεοσσοῖς της».

«Οι μικροὶ ὄδηγοῦνται εἰς Χριστὸν διὰ τοῦ ἀπὸ ἀμφίφορος ἴδυον, δι’ ἴδιωτικῆς διδαγῆς, διὰ τῆς ἐρ σχολείου διδασκαλίας καὶ διὰ τῆς ἔξομολογίσεως.

«Τὴν ἔξομολόγησιν θεωρῶ ὡς τὴν δραστικοτάτην ὄδηγήσαιαν εἰς Χριστόν».

«Οὐδέποτε θάξειάσω ἀποσιωπητέα πράγματα».

«Προστέλθετε μετὰ πίστεως! Θά διδάξω οὐδεὶς καὶ θύμησεν γηθῆτε υπὲρ ἔμου».

3. ΜΑΦΕΑΣ ΒΕΓΙΟΣ (1497–1458).

1. Ὁ γραμματεὺς τῶν πατικῶν ἐπιστολῶν Μαφέας Βέγιος ἀπὸ παιδαγωγικῆς ἀπόφεως μόνον θεωρητικῶς ἔδρισεν. Ἀπέθανεν ἐν Ρώμῃ.

2. Ἰδιαίτερος σεβασμὸς πρὸς τὴν Ἀγίαν Μοικηνήν, ἵνε τὸ λείψανον ἐξ Ψατίας εἰς Ρώμην ἐκόμισε καὶ ἐν τῇ τοῦ Λόγουντίνου ἐκκλησίᾳ ἔθαψε, παρῷδησεν αὐτὸν εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ ἔξαιρέστου συγγράμματος «περὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδῶν καὶ τοῦ ἔξευγενισμοῦ τῶν ἥθων των».

3. Τὸ σύγγραμμα διιστήται εἰς ἔξι βιβλία καὶ εἶναι τελεία παιδαγωγική. Συνῳδά πρὸς τὸν γαραχτῆρα τοῦ μεσαιώνος ἐπιχρατεῖ εὐλόγως τὸ παιδαγωγικὸν μερός τοῦ διδακτικοῦ. Ὁ Βέγιος ἔξαιρει, (ὅς πρότερον ὁ Κούτσιλιανός) ὅτι οἱ ἰαροὶ διδάσκουσι εἶναι μᾶλιστα ἀναγκαῖοι καὶ καταλληλότεροι διὰ τὰς σιοιχειώδεις γνῶσεις μόνι μόνο οἱ τοιοῦτοι ἐννοοῦσιν εὐγερῶς καὶ σωφῶς νῦν καθισθῆντος

καὶ στερεάς βάσεις νὰ θέσουσι. Τὰ δέξιοι τημείωτα χωρία ἐκ τοῦ συγγράμματος τούτου είναι τὰ ἔξης:

«Οἱ παῖδες δέον ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἑτούς, ὡς οἱ ἀρχαῖοι ἥδη διέταξαν, νὰ διδάσκωνται ὑπὸ διδασκάλου». «Ως ἐν τῷ μαλακῷ κηρῷ ὁ τύλος τῆς σφραγίδος παγίως ἀποτυπώνται, οὕτῳ καὶ ἐν τῇ παιδικῇ Ἰλικίᾳ αἱ ἔξωτερικαὶ ἐντυπώσεις καταλληλοτερού ἐντυπώνται».

«Οἱ παῖδες δέον ἐν δημοσίοις τόποις νὰ διδάσκωνται, οὐχὶ δὲ κατ' οἰκου, καθ' ὅσον παροξύνεται ὁ μὲρος διὰ τοῦ δέκατον».

«Δέον ν' ἀποφεύγῃ τις τὴν συγνήν ἀλλαγὴν τῶν διδασκάλων καὶ τῆς διδασκαλίας».

«Οἱ διδάσκαλει δέον νὰ μεταχειρίζωνται τοὺς μαθητὰς ὡς ἴδια τῶν τέκνα».

«Οὐ κανό· αἱ μεταχειρίζεται τις διὰ τὴν σωματικὴν τροφήν, δέον νὰ τηρῇ καὶ διὰ τὴν ἀνακοίνωιν γνῶσεων».

«Οἱ διδάσκαλοι δέον μετὰ πολλοῦ διαφέροντος ν' ἀποβλέποντιν εἰς τὴν ἰδιοφυίαν ἐκάστου μαθητοῦ» (Ἄτομοι κότης).

«Οἱ διδάσκαλοι ὀφεῖλονται νὰ προθρυλάττωνται, ἵνα μὴ ὑπὲρ μέτρον δργῆσινται, διότι ἡ σκληρότης τοῦ διδασκάλου καταλογίζεται ὡς ἔγκλημα».

4. ΒΙΚΤΩΡΙΝΟΣ ΤΟΥ ΦΕΛΤΡΕ (1378—1446).

1. Πρακτικὸς παιδαγωγὸς τοῦ μεσαίωνος ἦτο ὁ Βικτωρίνος τοῦ Φέλτρε, ὅστις ἐσαεὶ θῆν μένη τέλειον ὄντως πρότυπον διδασκάλου. «Οἱ νήδος λίαν πτερυγῶν γονέων ἐδέησε νὰ παλαιόη πρὸς πολλὰς ἀνάγκας καὶ στερήσεις» ἐσπούδασεν ἐν Παδούνῃ λίαν εἰδοκίμως καὶ ἐγένετο ἐκεῖ καθηγητὴς πανεπιστημίου.

2. Ἰδρυσεν ἐν Παδούνῃ παιδαγωγεῖον διὰ ψηφιστοὺς μαθητὰς ἀνευ διακρίσεως τάξεως. Τὸ παιδαγωγικὸν τοῦτο ἰδογμα μετήνεγκεν ὑστερον εἰς Beretiam, εἰτα δὲ εἰς Mantuam (70 τοόριμοι). «Ἐνταῦθα ἐδίδαξε καὶ τὰ τέκνα τοῦ δουκὸς Ἰωάννου Φράντζ Γκοντεάγκα. Ἐρωτηθεὶς τίνα μισθίδην ἐπεδίμει, ἀπεκρίθη, «μιθὸν θὰ ἥτο ὄντως ἐν ταύτῃ τῇ στιγμῇ νὰ σκερθῇ δι, τι ἀπὲ νεότητος μου ὀλίγον

Εξετίμησα. "Ηλθον νά διδάξω μάρτυρήν σύγι . δέ νά διαπραγματευθώ περὶ χρημάτων".

3. "Ο Βικτωρίνος ήτο λαϊκός, ἄγαμος, πρότυπον εὐσεβίας. Προταρεσκενάζετο εὐενειδίτως δι' ἕκαστον μάθημα καὶ δὲν ήμεναχε πρότερον, ἔως οὖ καὶ οἱ ἀδυνατάτοι μαθηταὶ ἀντιληφθῶσι τῆς διδασκαλίας του. Τὴν διδικούλιαν μετέδιδε πάντοτε ἐποπτικῶς καὶ ἐναργῶς μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης. "Εδίδεν εἰ; τοῖς παιδας γράμματα (στοιχεῖα) ἐκ σκληροῦ χάρτου, ἵνα μανθάνωσι ταῦτα εὐκολότατα. "Ἐν ἀντιθέσαι πρὸς τὴν γενικήν ξένιν τοῦ μεσαίωνος ἀπέροιτεν ὁ Βικτωρίνος πάντα σωματικὸν κολασμὸν καὶ τὴν γονυκλισίαν. "Ἐν τῇ ἀγωγῇ ἀπέδιδε μεγάλην ἀξίαν εἰς τὴν σωματικὴν σκληραγωγίαν, γυμναστικὴν καὶ εἰς τὰς παιδιάς. «Ἐκ τῆς σωματικῆς εὐκινητίας», ἔλεγε, δύναται τις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ νά συμπεράνῃ δέν πνεῦμα. "Η θερμότης, ήτις ἐκ τῆς κινήσεως προκύπτει, είναι ή προσφιλεστάτη, ὑγιεινοτάτη καὶ διαρκεστάτη. διότι ἀναλόγως διαδίδοται ἐπὶ πάντα τὰ μέρη τοῦ σώματος. Παρὰ τῷ αὐτῷ δύως τινὰ αὐτῶν θερμαίνονται καὶ ταῦτα ἀγαν λιχνοδῶς ἐντεῦθεν γεννᾶται ὀφθαλμόπονος, κατάρρονς. βῆξ καὶ πρὸ πάντων τρέφεται ἐν μεγάλῳ βαθμῷ ή γενθότης, ή μεγάλη ἔχθρος πάσης εὐγενοῦς ἐπιχειρήσεως. Τούναντίον διὰ σωματικῶν ἀσκήσεων τὸ πνεῦμα εὐέργαινεται, ή ὑγίεια στερεούται καὶ ή πέψις διευκολύνεται». "Οτε δέ τις φιλικώτατα ἔπειτα αὐτὸν ὡς ὑπὲρ τὸ μέτρον ἀσκοῦντα τὴν ἐγκράτειάν του καὶ συντέμνοντα τὸν βίον, ἀπεκρίνατο, «πιστεύσατέ μοι δλίγον ἀπαιτεῖται πρὸς συντήρησιν τοῦ σώματος, πάντα τὰ δῆλα χοητικεύοντι πρὸς ἐκανοποίησιν τῆς λιγνείας, καὶ είτα ἔχει τις νά πληρώσῃ χάσμα, εἰς τὸ δύοιον καὶ τὸ πολὺ είναι δλίγον». "Ἄξιοσημείωτον είναι καὶ τὸ ἔτις ἀπόφθεγμά του, «ἐὰν μόνη τῇ ἀγάπῃ πρὸς τοὺς μαθητὰς ἔχειται ἡ ἀξία, ή χροὰ καὶ τὸ θεῖον τῆς δικάμεως τοῦ διδασκάλου».

ΤΡΙΤΟΝ ΤΜΗΜΑ

‘Από τῆς μεταρρυθμίσεως μέχρι τοῦ Ρουσσῶ.

1. Κατ’ αὐχαὶς ἡ μεταρρύθμισις δὲν ἐπήνεγκεν ἐπὶ τὴν ἀγωγὴν μιέτως την προσδοκώμενα ἀγαθά.

α’.) “Οπον αὐτὴ ἐγένετο, τὰ ὑφιστάμενα σχολεῖα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατεστράφησαν. Μοναστήρια, μητροπολιτικά καὶ ἀσκητικά σχολεῖα διελύθησαν.

β’.) ‘Ἐτάξθε δεινή ἀγοράτικς καὶ ἀγιθικότικς Μεγάλη ἀποστολία καὶ ἀναιδῆς κυνιτικὸς ἥγειραν τὴν κεφαλήν των. Άλλη ψηφισμένη τικαὶ ἔριδες; ἐπήνεγκον δις ἀποτέλεσμα ἔξαιρεθισμοὺς καὶ μισητούς. Ἀηδῆς φιλονικία ἔφερε πολλαχός εἰς διάστασιν διδασκάλους καὶ μαθητάς. Αὐτὸς ὁ Λούθηρος ἴστιμάνθη τὴν δεινὴν ταύτην κατάστασιν, διαμαρτυρούμενος δὲ ἐγραψε *«πρὸς τοὺς συνοίκους»* καὶ ἐπεκαλέσατο τὴν διά τῆς ἔξουσίας βίαν (1630).

2. “Υστερον δημος ἡ μεταρρύθμισις ἐπήνεγκε θαυμηδὸν ἔξαρστα ἀποτελέσματα, σχολεῖα προϊγμησαν καὶ μέθοδος διδασκαλίας ἐβελτιώθη.

α’.) ‘Ἡ ὑπὸ τοῦ Λούθηρου μετάφρασις τῆς Γραφῆς συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν διάδοσιν τῆς γραφομένης γεμανικῆς καὶ εἰς τὴν προταπασκευὴν ἑνιαίας καὶ δημοιμόρφου γράφσης πρὸς γραφὴν καὶ διδασκαλίαν ἐν Γερμανίᾳ.

β’.) Οἱ εὐαγγελικοὶ (διαμαρτυρούμενοι) ἐκληριαστικοὶ κανονισμοὶ προενόουν καὶ περὶ σχολείων. ‘Ιδιος δὲ ἦκανοι ἄνδρες προετίθεντο διὰ τὸν τὰς δυνάμεις ν’ ἀριερότοις εἰς τὰ σχολεῖαν.

A. ‘*Ἡ ἐν Τριδέντω σύνοδος.*

1. Δυστυχῶς ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς μεταρρυθμίσεως γραπτοί τινες ἄνδρες μεγάλης πνευματικῆς δυνάμεως ἐργάτα-λιπόντες τὴν διδασκαλίαν τῆς γεωλαίας, ἀκεμείγθησαν εἰς τὰς σφροδρὰς θρησκευτικὰς ἔριδας. ‘Αγροτικοὶ χλευμοί, αἱ ταραχαὶ τῶν ἀναβαπτιστῶν καὶ ὁ τριτακονταετῆς πόλεμος ἐρήμωσον τὴν Γερμανίαν. ‘Η μεγάλη, πασιγνωστος ἐν

Τριδέντω σύνοδος (154) — (155) έφυγάντισε θεοφόρος προς τής Δημοκρίτης και διδασκαλίας.

2. 'Η ἐν Τριδέντῳ σύνοδος διέταξε·

α'.) Οι κληρικοί δέον νὰ κηρύχτωσιν εἰς τὴν γεολαίαν και τοὺς ἡλικιωμένους τὰς αποτηρούσις δικηδείας ἐν τῇ μητρικῇ γλώσσῃ.

β'.) Τὰ σίσοδηματα τῆς μητροπόλεως δέον νὰ δαπανῶνται διὰ τὰ σχολεῖα τῆς μητροπόλεως και οἱ πτωχοὶ νὰ ἀκταινεύονται ἐν αὐτοῖς δωρεάν.

γ'.) Οἱ ἐπίσκοποι δέον νὰ καταρτῶσι διδασκαλεῖα και φροντιστήρια πρὸς προπαρασκευὴν κληρικῶν (μόρφωσις νέων διὰ τῶν κληρὸν).

δ'.) Πρὸς διδαχὴν τῶν Ἱερέων ἐπρεπε νὰ συνταχθῇ κατηγορισμός (Catechismus Romanus), ὅστις τῇ διαταγῇ τοῦ Πάπα ΙΙοῦ τοῦ πάμπτου ἔξεδόθη (1566).

3. Αἱ διατάξεις αὗται τῆς συνόδου ἐπήνεγκον ἀφθόνους καρδιούς. Νέαι ἐταίρεῖαι σχολείων ἰδρύθησαν και ἐπιφανεῖς ἄνδρες ἐστρεφαν τὴν ἴδαιτέραν των προσοχὴν εἰς τὴν ἐνίσχυσιν και βελτίωσιν τῶν τῆς παιδείας.

B. Καθολικοὶ παιδαγωγοί.

I. ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΒΙΒΕΣ (1492—1440).

1. *Bios.* 'Ο Ιωάννης; Λουδοβίκος Βίβες γεννηθεὶς τῇ θῇ Μαρτίου 1492 ἐν Βαλενκίᾳ ἔζεταυδεύθη ἀριστα ἐν τῇ μεγάλῃ σχολῇ τῇ πατρίδος του και ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν Παρισίων. Διέκειτο και αὐτὸς κατὰ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ Λουδηίου, κατέκρινεν ὅμως μετὰ μεγάλης παρεργίας κάσας τὰς ὑψισταμέλας κακίας και τὰ ἐκλαύματα τῆς κοθολικῆς ἐκκλησίας. 'Υπὸ τοῦ Ἐράσμου παρακινηθεὶς ἔξεδωκε τὸ σύγγραμμα τοῦ 'Αγ. Αὐγούστινου de civitate dei και ἀφιέρωσε τοῦτο εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας Ἐρεύκον ὥγδοον. 'Ενεκα τούτου προσεκλήθη εἰς Ἀγγλίαν και ἀνηγορεύθη καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ὁξφορδ, δπου συγχρόνως ἐδίδασκε τὴν βασιλικὴν πρεγχήπισσαν και κληρονόμεν τοῦ θεόνου Μαρίαν.

2. Συγγράμματα. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ σημειώτεον.

α'. «Περὶ τῆς βοηθείας τῷρ τπωχῶν».

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο εἶναι στοιχιῶς ἢνιον σημειώσεως δις ἡ πρώτη σκέψης καὶ φροντίς περὶ γενικῆς ἐπιμελείας τῶν πτωχῶν πολιτῶν. Εἰς τὸ καθήκοντα δὲ τῆς ἐπιμελείας ταύτης ὑποθεικόν εἶναι ἴδιαζόντως καὶ τὴν καθοδήγησιν τῶν παιδῶν τῶν πτωχῶν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν δις καὶ εἰς τὰ στοιχεῖα τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

β'. «Περὶ τῶν ἐπιστημῶν». Τὸ δεύτερον μέρος τοῦ συγγράμματος τούτου πραγματεύεται περὶ τῆς διδασκαλίας τῶν ἐπιστημῶν ὃ περὶ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας

γ'.) «Περὶ τῆς ἀγωγῆς τῆς χριστιανικῆς γνωστικῆς». Τὸ βιβλίον εἶναι ἀφιερωμένον εἰς τὴν βασίλισσαν Κατερίναν τῆς Ἀγγλίας.

δ.) *Παιδαγωγική*. «Ο Βίβες στηοῖσει τὴν παιδαγωγήν του ἐπὶ τῆς ἐμπειρικῆς ψυχολογίας, ἵσ πατήρ δικαίως δινομάζεται. Ἐν τοῖς καθ' ἔκαστον διατυποῖ τὰς ἀκολούθους διξιώσεις.

1. Πᾶσα διδασκαλία ἀνάγκη ν' ἀργηται ἀπὸ τῆς παραπορατηρήσεως, ἵτοι ἀπὸ τῶν εἰς τὴν αἰσθησιν ὑποπτάτόντων.

«Οἱ πρῶτοι διδάσκαλοι τῶν ἀνθρώπων εἶναι αἱ αἰσθήσεις». «Ἡ δδός, ἣν τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα λαμβάνει πρὸς ἀπόκτησιν τῆς γνώσεως, εἶναι ἡ τῆς ἐπαγωγῆς».

2. *Ἡ μητρικὴ γλῶσσα ἀνάγκη ἐπιμελῶς νὰ καλλιεργηται.*

«Ἐν πρώτοις ἀνάγκη οἱ παιδες ν' ἀποκτήσωσιν εὐχέρειαν ἐν τῇ μητρικῇ γλώσσῃ, εἰς αὐτὴν κατὰ ποδῶν ἀνάγκη νὰ γίνηται ἡ ἐρμηνεία τῶν συγγραφέων. Καθῆκον δύως τοῦ φιλολόγου εἶναι νὰ δετπᾶῃ τοῦ ὅλου γλωσσικοῦ θησαυροῦ τῆς μητρικῆς γλώσσης. Ιδίως νὰ γινώσκῃ καὶ τοὺς ἀργαιοτέρους αὐτῆς τύπους τοὺς μὴ ἐν γρήσει δύντας. Ἄλλ' ὅμως καὶ ἡ ἀρίστη γλωσσικὴ γνῶσις εἶναι τι μάταιον καὶ ἀγνωρεῖται ἀνευ γνώσεως αὐτῶν τῶν πραγμάτων».

3. *Ἐντόνως; ἔξαίρεται τὴν παουδὴν τῶν πραγμάτων.*

α'.) *Ἡ ιστορία εἶναι δ ἀριστος διδάσκαλος τῆς φρονήσεως. Πολέμους καὶ μάχας δὲν πρέπει ἀκριβῶς νὰ διηγήται*

τις, πολὺ ωφελιμώτερον είναι το ὀσχολεῖσθαι εἰς τὰ ἔργα τῆς εἰδήσης, εἰς τὸ ἀφηγεῖσθαι τίνα αὐτὴ σοφά, ἔνδοξα ἔργα ἐπετέλεσεν, διοῖα κακὰ ἐγένοντο, ὅποιον ὑπῆρξε τὸ τέλος ἀγαθῶν καὶ πενηφόνη μνημότων, πόσον ἔλεεινοι είναι οἱ τὰ φαῦλα πράττοντες, πόσον δὲ φαιδροὶ οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιοῦντες (Ιστορία τοῦ πολιτισμοῦ).

β'.) Μετά τῆς σπουδῆς τῆς ἴστορίας δέον νὰ συνδέηται ή σπουδὴ τῆς γεωγραφίας.

γ'.) Ἐν ταῖς φυσικαῖς ἐπιστήμαις ἀναγκαία είναι πρὸ πάντων ή παρατήρησις. Ἀνάγκη νὰ παρατηρῶμεν τὰ πράγματα κατά τὴν βροχὴν καὶ τὸ φῶς τοῦ ήλιου, ἕπι τῶν δρέσων, διρρῶν, ἐν τῷ δάσει. Ἄς πληροφορήσαι τις καὶ παρὰ τῶν κατοίκων μέρους τινός, π. χ. παρὰ τῶν κηπουρῶν, γεωπόνων, ποιμένων, κυνηγῶν. Τοιαῦται πληροφορίαι θὰ παράγωσι μεγάλην ωφέλειαν διὰ τὴν γεωργίαν, διὰ τὴν καλλιέργειαν ὡρ ελίμων καρπῶν καὶ διὰ τὰ χρησιμοποιούμενά ἐν ταῖς ἀσθενείαις φάρμακα. Μανθάνομεν βεβαίως τὰς ἐπιστήμας καὶ τέχνας οὐχὶ χάριν των, ἀλλὰ δι' ἡμῶν.

4. Ἡ θρησκεία είναι πασῶν τῶν διδασκαλιῶν κριτήριον.

Πᾶσαι αἱ ἄλλαι ἐπ στῆμαι δέον κυρίως νὰ ξετάξωνται ἀπὸ τῆς ἀπόψεως, πῶς συνάδουσι πρὸς τὴν θρησκείαν κατά τὴν ὑλὴν των καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μανθάνειν.

5. Ἡ ὑγίεια δέον νὰ μὴ παραμελῆται.

Ο Βίβες ἀποδίδει μεγάλην ἀξίαν εἰς σωματικὰς τῶν μαθητῶν ἀσκήσεις, εἰς ἵκανὸν χρόνον ἀναψυχῆς καὶ εἰς ἐπαρκοῦσαν τροφήν. Πρὸς σωματικὰς ἀσκήσεις καὶ παιδιὰς ἀνάγκη νὰ κατασκευασθῶσιν ἔστεγαμέναι στοσαί.

6. Ως πρὸς τὴν ἀγωγὴν τῶν κηρασίων δέον νὰ δοθῇ ἴδιαιτέρα προσοχή.

Τὰ κηρασία δέον νὰ τύχωσι τοιαύτης ἀγωγῆς καὶ μορφώσεως, ἡτις εἰδικῶς ἀριμόζει πρὸς τὴν φύσιν των. Πρὸ πάντων δέον αὐτὰ νὰ διδηγηθῶσιν εἰς τὴν ἡθικότητα καὶ θεοσέβειαν. Είτα δέον νὰ μανθάνωσι πάντα, διετῶν θεοτοβῶσιν ἀξια τοῦ προορισμοῦ ὃς σύνυγοι, μητέρες καὶ αἰκοδέσποινται. Διὸ δέον ἐπιμελῶς νὰ μάθωσι τὴν μαγειρικήν, οἰκιακὰ καὶ ἔργοδειρα.

Ο Βίβες είναι δημιουργικὸν πνεῦμα πρωτηγείας τάξεως

καὶ ὁ ἰδουτὴς τῆς γεωτάρας Λαμπαγγιακός. Ἐν αὐτῷ ἦσαν ἡνωμένη ἀρμονικός, ἀνθεντιστική μαρφωτική καὶ διάπυρος εὗσεβεια. Τὰ συγγοῦμματα αὐτοῦ ἐπέδρασαν μεγάλως ἐπὶ τὸν Βάκωνα, Ῥάτκε καὶ Κομένιον καὶ ἐγένετο αὐτῶν χοήσις εἰς τὰ πάντα τὰ κατόπιν παιδαγωγικά συστήματα. Ενδισκούμεν παρ' αὐτῷ σχεδὸν ἀλάσσας τὰς ἀρχὰς τῆς νεωτέρας παιδαγωγικῆς. Απαιτεῖ καὶ ἀ τὴν ἀγωγὴν καὶ διδασκαλίαν μέθοδον, ἐφειδομένην ἐπὶ τῆς ψυχολογίας ἔξαίρει τὴν ἐπαγωγικὴν μέθοδον, τὴν προσεργὴν ἐπὶ τὰς ἴδιοφυτὰς τῶν μαθητῶν, τὴν ἐπιμέλειαν τῆς γλώσσης, τὸ χωρεῖν ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ἀντικείμενον, τὴν παρατήρησιν καὶ τὸ πείραμα ἐν ταῖς φυσικαῖς ἐπιστήμαις, τὴν ἐπιμέλειαν τῶν σωματικῶν ὅσκησεων καὶ τὰς παιδιάς. Κατατλητικαὶ μάλιστα εἶναι αἱ εὐστοχεῖ αὐτοῦ γνῶμαι περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἰστορίας καὶ τῆς μορφώσεως τοῦ γυναικείου φύλου κατὰ τὴν φύσιν τοῦ καὶ τὸν προορισμόν.

2. Ὁ ΠΕΤΡΟΣ ΚΑΝΙΣΙΟΣ (1521—1597).

Ο Κανίσιος ἐγέννηθη τῇ 8ῃ Μαΐου 1521 ἐν Νύμβρεγκεν καὶ ἀπέθανε τῇ 21ῃ Δεκεμβρίου 1597 ἐν Φράιμπουργκ τῆς Ἐλβετίας. Ἐλαβεν ἐνεργήν μέρος ἐν ταῖς συζητήσεοι τῆς ἐν Τοιδέντῳ συνόδου. Ἐκ Τοιδέντου προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς Ῥώμην ὁ ἄγ. Ἰγνάτιος. Ἀφ' οὗ δὲ διέμεινεν ἐνταῦθα ἐπὶ πέντε μῆνας ὑπὸ τὴν ἀσκητικὴν καθοδήγησιν τοῦ ἰδουτοῦ τοῦ Τάγματος, ὑπεδείγμῃ ὑπὸ ιούτον ἡ Γερμανία ὡς μέλλον πεδίον ἐργασίας.

Ἴδρυσεν ἐν Βιέννῃ μέγα σπουδαστήριον, ώς αὐλικὸς δὲ λεροκήρυξ μεγάλως ἐνίσχυσε τὸν θρησκευτικὸν βίον. Κατ' εὐχὴν τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου συνέταξεν ἐκεῖ τὴν περιήγημον κατηχισμὸν του, δστις ἔξεδόθη ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Summa doctrinae christianaæ (ἀνευ ἔτονς).» (Ἐπηγνωμένην καὶ διωρθωμένην ἔκδοσιν αὐτοῦ ἔδημοσίευσεν ὁ Κανίσιος τὸ 1567). Περὶ ληψιν τοῦ κατηχισμοῦ τούτου συνέταξεν αὐτὸς ὁ Κανίσιος ἐν ἔτει 1581 ὑπὲ τὴν ἐπιγραφὴν, Parvus catechismus catholicorum. Ἀμφιτέρων τῶν ἔκδοσεων ἀνεφάνησαν πάραντα μεταφράσεις εἰς τὴν γερμανικήν, γαλλικήν, ιταλικήν, ἀγγλικήν, ισπανικήν, εἴτα

δὲ εἰς τὴν πολιτικήν, ἐλημνικήν, αἰθιοπικήν, Ἰνδικήν καὶ
ἰατωνικήν. Έπι δέ σεκτόνται τηγάδας ἔχοησίμευσεν ὁ κα-
τηρι μὸς τοῦ Κανούσου διὰ τὴν Ἑγγονιτικήν καὶ τῇ ἐκλη-
σιαὶ διδασκαλίᾳν καὶ ἔμεσε τὰς βάσεις εἰς πάσας τὰς ἑπο-
μένας ἐργασίας τοῖς κατηγορισμοῖς.

Ο Κανούσος ἐπεδίνεται ἐν τῷ βίῳ του ὡς καὶ ἐν τοῖς
συγγράμμασι τοῦ τραχείους πὺὸ πάντων σκοπούς, θρη-
σκευτικὴν τοῦ λαοῦ διδασκαλίην, ἐξύψωσιν ἐν γένει τῆς διδα-
σκαλίας, ἐπώρωσιν καὶ δι' ἧδου ἀπέδειξιν τοῦ θρησκευτι-
κοῦ βίου ἐν εὐρητάτῳ κύκλῳ. Πολὺ σπουδαιοτέρα τῆς πο-
λευτικῆς κατὰ τὴς προ τεσταντικῆς διδασκαλίας ἐραίνετο εἰς
ἡ θεοτικὴ διδασκαλίη καὶ ἐνίσχυσε; τοῦ θρη σεντικοῦ βίου περὶ
ἄντοις τῆς καθολικοῖς. Τοῦτο τὸ πεντηκαὶ διῆκει διὰ πάν-
τῶν τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ. Ἐν τοῖς τελευταίοις δει-
κνύεται μόνον τὴν ἔκτακτον αὐτοῦ οἰκειότητα πρὸς τὴν
Ἄγιαν Γραφὴν καὶ εὑρεῖται γνῶσιν τῶν συγγραμμάτων τῶν
ἐκκλησιαστικῶν πιτέρων, ἀλλὰ καὶ μεγάλην πολυμάθειαν
ἐν τοῖς ἔργοις τῶν προτεσταντικῶν θεολόγων. Δικαίως δὲ
ἔγκωμιζεται ἐν τῇ ἴστορίᾳ ὡς ὁ «δεύτερος Ἀπόστολος τῆς
Γερμανίας».

Μνείας ἄξιον εἶναι διτὶ ἔξεδωκεν ἐκ νέου τὰς παιδαγω-
γικὰς ἐπιστολὰς τοῦ Ἅγιου Ιερωνύμου, συντελέστας οὗτοις
οὓς ὅλιγον πρὸς διάδοσιν των.

Δ. Ο ΚΑΡΟΛΟΣ ΒΟΡΡΩΜΑΙΟΣ (1508 - 1584).

1. Ο Καρδινάλιος καὶ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Μιλάνου, Κί-
ρολος Βορρωμαίος ἦτο ἡρωικὴ μεγαλοπρέπεια ὡς ἐπίσκοπος
καὶ παιδαγωγός. Αἱ ἡρωικαὶ αὐτοῦ πράξεις κατὰ τὸν
ἐν Μιλάνῳ λοιμὸν ἀπηθανάτισαν τὸ ὄνθημά του. Μεγάλα
πρᾶξας ἔμεριμνησε καὶ περὶ τῆς κατωτέρως καὶ ἀνωτέρως
ἐκπαιδεύσεως.

2. Γόρος τοῦ ἐπιφανοῦς γένους; τῶν Βορρωμαίων ἐν
τῇ ἀνω Ἰταλίᾳ, λιαν εὐφυῆς καὶ ἐπιτιμελέμην καὶ εὔσεβεια
διαπρέπων, ἔκλινε κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς τὰ γομικὸν στάδιον,
εἴτα δὲ εἰς τὴν τάξιν τῶν κληρικῶν. Ἄγων τὸ 22ον ἔτο-
ἔγενετο ἀρχιεπίσκοπος. Μετὰ εἰκοσιτετρατῆν ἥγαν δραστή-

ριον καὶ τελεσφόρον δρᾶστιν μετήλλαξε τὸν βίον ἄγων τὸ
46ον ἔτος.

3. Ἀμέσως κατὰ τὴν πρώτην ἐπαρχιακὴν σύνοδον διέ-
ταξεν δὲ ἀρχιεπισκόπος πάντας τοὺς θεοῖς νὰ διδάσκωσι
τοὺς παιδαράτῶν ἐνοριῶν των θρησκευτικήν διδασκαλίαν.
Αὐτὸς δὲ διδάσκαλον εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ ἡροόποιον
τῆς διδασκαλίας. Ἀποτελλεν ιδίως ἴκανοις κατηγητάς εἰς
μικροτέρας πόλεις καὶ κώμαις.

4. Κατὰ τὴν δευτέραν ἐπαρχιακὴν σύνοδον ἐδημοσίευσε
«τὸ καταστατικὸν καὶ τὸν καρόνας τῆς ἐταιρείας τῶν σχο-
λείων τῆς χοιριανικῆς διδασκαλίας». Εἶχε δῆλα δὴ συλ-
λάβει τὸ μεγαλοπρεπὲς σχέδιον νὰ ὑπαγάγῃ σύμπασαν τὴν
ἐκταίνεστιν διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως παντὸς ἴκανοῦ διδα-
κτικοῦ ἀνδρὸς (χληρικῶν καὶ λαϊκῶν, ἀγάρων καὶ ἐγγάρων)
ὑπὸ ἐκκλησιαστικήν διοίκησιν. Τὸ διδακτικὸν τοῦτο σω-
ματεῖον ὠνόμασεν «ἐταιρείαν τῶν σχολείων τῆς χοιριανι-
κῆς διδασκαλίας».

5. Σχετίμως καὶ ἀκοιβῶς κανονίζεται δὲ δόλος δραγα-
μός. Ἐν τῷ καταστατικῷ προσδιορίζονται οἱ ἀνώτεροι
καὶ κατώτεροι διδάσκαλοι, δοῦλοι ταιρείας καὶ τιμω-
ρίαι, καταρτίζονται σχολεῖα τῆς κατωτέρας καὶ μέσης ἐκ-
παιδεύσεος. Βιβλιοθήκαι τοῦ λαοῦ κ.τ.λ. Καὶ σήμερον ἔτι
προνοεῖ ἡ Βερρωμαίειος ἐταιρεία περὶ διαδόσεως χρησίμων
βιβλίων. Ὁ Κάρολος ἔχορθγησε μέγα μέρος τῶν εἰσοδημά-
των του ὡς ἔρανον.

4. ΦΕΝΕΛΩΝ (1651—1715).

1. Ὁ ἐπίσκοπος Φενελὼν γεννηθεὶς ἐν τῇ ἐπαύλῃ Λα-
μόδῃ Φενελὼν (Δορδώγη), ἀφιερώθη εἰς τὴν τάξιν τῶν
χληρικῶν. Ὡς τῶν πτωχῶν ἐπιμελητῆς γυναικείου ἐν Πα-
ρισίοις συλλόγου ἐδίδαξεν ἐπὶ δεκατίαν κοράσια. Άια τὴν
ἔξοχον παιδαγωγικήν του ἰδιοφυίαν καὶ κλήσιν ἐγένετο
παιδαγωγὸς παρὰ τῇ βασιλικῇ αὐλῇ. Ἐντεῦθα ἔδοστεν
ἐπὶ δικαιίᾳν δὲς παιδαγωγὸς τῶν βασιλικῶν παιδικῶν.
Τὴν ἰδιαιτέραν πρεσβολὴν ἔστρεψε πρὸς τὸν εὐφρίτι μέν,
ἄλλον ἐμπαθῆ ἔγγονον τοῦ Λουδοβίκου ΙΙου, τὸν δοῦκα
τοῦ Βερρωμαίου, διτεῖ; ἐμελλε νὰ κληρονομήσῃ τὸ βασιλι-

κέν δεῖσιμα. Κατώρθωσεν ἐγείρεις νὰ μεταβάλῃ τὸν πρόγ-
κηπτα τοῦτον. «Υπέπειτεν διως δὲ Φενελῶν εἰς δυσμένειαν
καὶ ὅφειλε ν' ἀποσυρθῆ εἰς Καμποῖα.» Ἐγένετο ἐκεῖ ἀρ-
γυεπίσκοπος καὶ ἔγινε πιστὸς εἰς τὰ ποιμενικά του καθή-
κοντα. «Ο τρόφιμος του, δὲ δαῦς τοῦ Βουδογούνδου, ἐγέ-
νετο ἐκ μέρους τοῦ Λουδαρίκου 14ου ἀντιβασιλεὺς, κατε-
λήφθη διως ποσῷρος ἡπειρούντος θανάτου. Οὐδ-ως ἔξ-
ιπεν ἡ τῷ Φενελῶνι γλυκυτάτη ἐλπίς τοῦ βίου.

2. «Ο Φενελῶν ἦτο πρότυπον παιδαγωγοῦ.» Αν π. γ.
δὲ πρόγκηψι καταλαμβάνετο ὥπος πάθους, δὲν ἐπέπληττεν
αὐτὸν ἀμέσως, ἀλλ' ἐτίμει κατ' ἀρχὰς λυπηρὰν σιωπήν.
«Υστέρον δε ἀπέτεινε πρὸς αὐτὸν σοβαρὰς παρατηρήσεις.
Ο Φενελῶν στερεῶς ἐνέπνευσεν εἰς τὸν τρόφιμόν του τὴν
πεποίησην διτ καὶ δὲ μντιβασιλεὺς εἶναι ὑπήκοος τοῦ Θεοῦ
καὶ διφείλει νὰ δώσῃ αὐτηρὰν εὐθένην.

3. «Ως παιδαγωγικὸς συγγραφεὺς ἐνεφανίσθη ὁ Φενε-
λῶν δι' ἀμφοτέρων τῶν συγγραφῶν. «Τὰ παθήματα τοῦ
Τηλέμαχου» καὶ «περὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν κορασίων».

α'. «Ο «Τηλέμαχος» ἐκ τῶν πρωτιωτάτων τῆς νεότη-
τος του συγγραμμάτων καὶ πρεστιλές ἀναγνωσματάριον
δι' ἀρχαρίους τῆς γαλλικῆς εἶναι ἀπαράμιλλον κάτοπτρον
ἥγεμόνων, περιέχει τὰ καθίκοντα τῶν βασιλέων καὶ τὰ
δικαιώματα τῶν λαῶν.

β'. Τὸ δεύτερον ἔργον εἶναι μὲν μικρόν, ἀλλὰ σπου-
δαῖον καὶ ἀπιένως ἔτι σήμερον ἀναγινώσκεται. «Ἄξιοση-
μένωτοι ἔξ αὐτοῦ γνῶμαι εἶναι αἱ ἀκόλουθοι.

«Η περιεργία τῶν παίδων εἶναι φυσική δρμή, ἢτις
εἰσενεὶ προοδοτοιεὶ τὴν διδασκαλίαν».

«Μὴ πιστεύετε διτ τὰ σφάλματά σας μένουσι κεκρυ-
μένα πρὸ τῶν δρθαλμῶν τῶν παίδων».

«Ο, τι μήτη : λέγει εἰς τὴν θυγατέρα της, ἔξαλείφεται
πάραυτα, δταν ἡ θυγάτηρ βλέπῃ αὐτὴν τάναντια πρά-
τουσαν».

«Κεναὶ ἀπειλαὶ μὴ προβάνουσαι εἰς ποινᾶς καταφρο-
νοῦνται. Τούναντίον δέον τις πάντοτε διλγώτερον σκλη-
ρῶς νὰ τιμωρῇ ἢ ν' ἀπειλῇ».

«Αἱ τῶν γυναικῶν ἀσχολίαι εἶναι διὰ τὴν πολιτείαν
ἔπισης σπανδαῖαι ως αἱ τῶν ἀνδρῶν».

Γ. Νέα τάγματα σχολείων.

α'.) Ἀρδούσα Τάξις.

1. Τὸ Ιησουΐτικὸν τάγμα.

1. Οἱ μάρτυρες τοῦ Ιησουΐτικοῦ τάγματος εἰναι ὁ Ἰγνάτιος τοῦ Λούζα. Ἡδη τὸ 33 ἔτος τῆς ἡγετίας ἥρχισε τὰς σπουδάς του μετὰ τῶν παίδων τοῦ λατινικοῦ σχολείου ἐν Βαρκελώνῃ. Τὸ 1540 ἡχολούθησε μετά ἐξ ὀμοφρόνων εἰς Παρισίους τὴν καθίδρυσιν τοῦ τάγματος. Ἡ πατικὴ ἐπιχύρωσις ἔσαιρε δητῶς, ὅτι τὸ Ιησουΐτικὸν τάγμα δέον νὰ ἴναι παιδαγωγικὸν καὶ διδακτικὸν τάγμα. Ὁ Ἰγνάτιος ἀπέδανε τὸ 1556.

2. Οἱ Ιησουΐται ἰδουσαν παιδαγωγικὰ καθιδρύματα ὡς ἐνωτερικοὶ καὶ διηγόμυνον γυμνάσια, εἰς ἀ ἐφοίτων ἐξωτερικοὶ μαθηταί. Ὁ δογανισμὸς τῶν σπουδῶν των ἐδημοσιεύθη τὸ 1593. Τὸ ἔτος 1600 ἐφίσταντο ἡδη 370 παιδαγωγικὰ καθιδρύματα!

3. Τὰ Ιησουΐτικά σχολεῖα εἰναι πολυποτικὰ σχολεῖα καὶ περιλαμβάνουσι δύο τμῆματα. Τὸ κατώτερον τμῆμα ἦτο λατινικὸν σχολείον ἢ γυμνάσιο, τὸ δὲ ἀνώτερον Ἀκαδήμεια μετά φιλοσοφίας καὶ θεολογίας. Ιησουΐτικὸν γυμνάσιον εἶχε πέντε τάξεις, αἵτινες ἐκαλοῦντο κατὰ τὰ λατινικά ἑτησία προγράμματα: *infimia, Grammatica, Syntaxis, Poetica, Rhetorica*. Ἡ διδασκαλία ἦτο κλασικὴ οὐχὶ ἐπαγγελματική, ἐκαστος διδάσκειν τὸ φυσικό νὰ διδάσκῃ τοὺς μαθηταίς του τοὐλάγιστον ἐπὶ τοία ἔτη, ἵνα ἀκριβῶς μάθῃ τὴν ἴδιαιτέραν των ἴδιορυθμαν (πρβλ. Κομένιον). Γλώσσα διδασκαλίας καὶ συγγραψτοφήγης ἦτο ἡ λατινική. Πρὸς διδασκαλίαν τῶν θρησκευτικῶν εἶχεν δρισθῆ ἡμίσεια μόνη ὥσα τῆς ἐβδούμαδος, διότι ἔπρεπε νὰ διδαχθῇ σύμπασα ἡ διδασκαλία τῆς θρησκείας. Τὰ φυσικὰ διεπραγματεύετο τις ἐν ταῖς οὖστοι καλούμεναις φιλοσοφικαῖς σπουδαῖς. Ἡ τυπικὴ μόρφωσις, ἡ ἀνάπτυξις τῶν ψυχικῶν ἀδιορτιῶν καὶ δυνάμεων ἐπρότευεν.

4. Ἡ μεγαλυτέρα προσοχὴ ενī.όγως ἐντρέφετο ἐπὶ τὴν ἀγωγήν. Διὸ τὰ ἀκόλουθα δξιῶματα ἐμεποροῦνται ἡξια πολλῆς προσοχῆς.

α'.) Εἰς τὸ παρόδημα τοῦ διδασκάλου ἔδιδετο μηδὴ σπουδαιότης, διότι «τὰ ἥδη τῷ διδασκάλῳ ἀποτυποῦται ἐν τοῖς μαθηταῖς, ὅπως τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν γορέων ἐν τοῖς προσωποῖς τῶν παίδων».

β'.) Λιά τῆς αἱρέτης προκαλεῖται ἡ φιλοτιμία. «Εκατός μαθητής εὐχετὸν ἀνταγωνιστήν τον» (aemulus).

γ') Κάλλιον είναι «νὰ προφυλάπτῃ τις τὸν τρόφιμον ἀπὸ τοῦ πορεύοντος ἢ νὰ τιμωρῇ διὰ τὸ διαπραγμήν πορεύοντο». Ποὺς ἐπίβλεψιν είχε τις ὡς βοηθοὺς μαθητάς, οἵτινες ἐπετέλουν τὸ καθῆκόν των ὡς τιμηταί, δεκάδαρχοι καὶ στρατηγοί.

δ') Οἱ μαθηταὶ ὄφειλον νὰ λαμβάνωσι τὰ ἀντίποινα κατὰ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἤμαρτον.

ε') «Ἐπεκράτει αὐτηρὰ πειθαρχία. Τὸ μόνον μέσον τοῦ σωματικοῦ κολασμοῦ ἵτο ή δάρδος, ἵς χρῆσις ἐγίνετο δι」 Ιδιαίτερου διορθωτοῦ (κολαστοῦ), δότις δὲν ἵτο 'Ιησοῦντης.

δ. Τὰ 'Ιησονίτικὰ σχολεῖα λίαν ἐπηγνέθησαν, δὲν ἀπῆλλαγησαν δύως καὶ ψύγουν.

α'). «Τῶν 'Ιησονίτῶν τὰ σχολεῖα ἔστωσαν ἑπόδειγμα, διότι παλύτερα δὲν ὑπάρχουν», λέγει δὲ Βάκων τοῦ Βερούλαμ. «Οἱ δὲ διαμαρτυρόμενος τὸ φρήσκευμα πρύτανις Καίσνεος ἐγκωμιᾶζει τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν τῶν 'Ιησονίτῶν ὡς τὴν ἀρισταὶ διωργανωμένην ἐπὶ τῶν χρόνων τον», «αὗτοὶ εἴναι οἱ πρῶτοι παιδαγωγοί, οἱ μετὰ γυναικογυῆς κοίσεως καὶ μεθόδου ἐνεργοῦντες» αὗτοὶ δὲν ἐμόρροψαν καθ' ὁρισμένον τινὰ τύπον, ἀλλ' ἀτομικῶς ἀνέπτυσσον, ἐπαιδαγώγουν διὰ τὸν πρακτικὸν βίον καὶ οὕτως ἐξησφάλιζον εἰς σύμπλατας τοὺς μαθητὰς σημαντικῆρ όθεσιν ἐν τῷ δοτικῷ καὶ πολιτειακῷ βίῳ, 'Εγίνωσκον νὰ ἐπιτυγχάνωσιν ἀγνῶν ἥθων, ὡς ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ σχολείῳ τῆς 16ης καὶ 17ης ἑκατονταετηρίδος τοῦτο καταρρεύσει.

β'.) «Ἐμέμφθη τις δύως αὐτοὺς οὐχὶ ἀδίκως, διότι οἱ 'Ιησονίται περὶ δημοτικοῦ σχολείου οὐδεμίαν φροντίδα ἐλάμβανον, διότι ἡ μητρικὴ γλώσσα είχεν ὑποκλεισμή τῆς σπουδῆς καὶ τὰ μαθηματικὰ ἐντελῶς είχον παραμεληθῆ. 'Αλλὰ καὶ διὰ τῆς δυσαρέστου ἀμοιβαίας ἐπιτηρήσεως εὐκόλως ἦδύνατο νὰ γεννηθῆῃ ὑπόκρισις καὶ κατασκοπή καὶ

ό άγαν ἐρεθισμὸς τῆς φιλοτιμίας ν' ἀγάγῃ εἰς φθόνον καὶ ἡλοτυπίαν. "Ετι δὲ κατεκοίμησαν οἱ Ἰησουνῖται διά τε τὴν ἀρχήν, καθ' ἣν «οὐ σκοτὸς ἀγάπαι τὰ μέσα», καὶ διὰ τὸ πνεῦμά των τῆς μισαλλοδοξίας καὶ ἐπιφυλάξεως.

Απὸ τοῦ 1773 κατηγορήθη τὸ Τάγμα ἐπὶ 41 ἑτη. Πάπας Πίος Β΄ ὃς ἀποκατέστησεν αὐτὸν αὐθις τὸ 1814.

2. Τὸ Τάγμα τῶν Πιαριστῶν.

1. Οἱ ιδρυτὴς τοῦ Τάγματος τούτου είναι ὁ Ιτανὸς ἱερεὺς, ὁ Ἰωσὴφ τοῦ Καλασάντες (¹⁶⁴⁸). Ἐν Ῥώμῃ διατοίβων εἶδε τὴν κακοδαιμονίαν καὶ ἐντελῇ ἀγριότητα τῶν παίδων πτωχῶν γονέων. Ἀπεράσιτε νὰ γίνῃ διδάσκαλος τῶν πτωχῶν.

2. Τὸ 1597 ίδρυσεν ὁ Καλασάντες ἐν τῇ κατοικίᾳ φίλου ἐν Ῥώμῃ σχολείον πτωχῶν παίδων. Διδακτέα μαθηματα ἦσαν θρησκεία, μητρικὴ γλῶσσα, ἀριθμητικὴ καὶ καὶ στοιχεῖα λατινικῆς. Ἐπειδὴ οἱ πτωχοὶ παῖδες ἔπρεπε νὰ μορφωθῶσιν εὐσεβεῖς χριστιανοί, ωνόμασε τὰ σχολεῖά του εὐσεβῆ σχολεῖα, ἕαυτὸν δὲ καὶ τὸ διδακτικὸν πρεσβωπικόν του «ἀδελφοὺς τῶν εὐσεβῶν σχολείων» (fratres schoratum plearum) ἡ Πιαριστάς.

3. Τὸ 1612 είχον τὰ εὐσεβῆ σχολεῖα 1200 μαθητάς. Ἐπηκολούθησεν ἡ πατικὴ ἐπικίνδυνοις τῶν Πιαριστῶν ὡς ἐκκλησιαστικῆς ἐταιρείας. Εἰς τὰς τρεῖς εναγγελικάς συνδιασκέψεις προστεθῆ ὡς τετάρτη ὑποχρέωσις ἡ διδασκαλία τῶν πτωχῶν παίδων ἐν τῇ θρησκείᾳ καὶ ταῖς ὀφελίμοις ἐπιστήμαις.

Παρὰ τὴν πρόθεσιν τοῦ ιδρυτοῦ ηὔρυναν οἱ Πιαρισταὶ μικρὸν κατὰ μικρὸν τὸν σκοπὸν τουν. Ἀνελάμβανον οὖν μόνον πτωχῶν σχολεῖα, ἀλλὰ καὶ ἀστικὰ καὶ πρακτικὰ σχολεῖα, γυμνάσια, διδασκαλεῖα καὶ οἰνοτροφεῖα. Νῦν ἀριθμεῖ τὸ Τάγμα 200 ἐγκαθιδρύσεις μετὰ 2000 μελῶν.

4. Ἀξιώματα τῶν Πιαριστῶν.

«Οἱ μαθηταὶ ἀνάγκη μετὰ τὸ τέλος τῆς διδασκαλίας νὰ συνοδεύωνται οἰκαδε ὑπὸ τῶν διδασκάλων».

«Οὐδὲν πρέπει νὰ ἐντυπώσῃ εἰς τὴν μνήμην τῶν παίδων, δπερ πρότερον δὲν κατερόήσει ὁ νοῦς των».

«Ούδέποτε πρέπει να ξέσκολουθή ή διδασκαλία πέραν τῶν τριῶν ἡμερῶν, ἐκάστη πέμπτη εἶγαι ἀπηλλαγμένη ἀπό πάσης διδασκαλίας».

«Ἀνάγκη νὰ κυριαρχῇ ἡ τὰ πάντα περιβάλλουσα ἀγάπη, δυνάμει τῆς ὁποίας συναντᾶ τις φιλοστόργως ἐν Κυρῷ πάσας τὰς αἰφέσεις καὶ εὐγετεῖ ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως των».

β). Οἱ ἀδελφοὶ τῶν σχολείων.

1. «Οἱ Ιωάνκης Βαπτιστὴς λὰ Σάλλε (γεννηθεὶς τὸ 1661 ἐν Ῥάμψ, Καρπανίᾳ) ἰδρυσε τὴν ἐταιρείαν τῶν ἀδελφῶν τῶν ϕριτιακῶν ἐλευθέρων σχολείων (ἀδελφοὶ σχολείων καλούμενοι).

“Οἱ λὰ Σάλλε ἰδρυσεν εἴτα βραχὺ μετὰ τὴν εἰς Ἱερέα γει-
οτονίαν του δύο ἐλεύθερα σχολεῖα διὰ παῖδας. Τὸ 1681
ἵνωσε τοὺς διδασκάλους τῶν σχολείων τούτων εἰς κοινὸν
βίον, ὑπεδέχθη αὐτοὺς εἰς τὸν ἴδιαίτερον του οίκον καὶ ἔ-
δωκεν εἰς αὐτοὺς κανόνα.

“Ινα δυνηθῆ ν’ ἀφοσιωθῆ ὅλως εἰς τὸ διδασκαλικὸν
ἄξιωμα, παρητήθη δὲ λὰ Σάλλε τῆς ἐν Ῥάμψ θέσεως τοῦ
ἱδρυτοῦ, διένειμε τὴν περιουσίαν του εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ,
πτωχὸς καταστάς, ἐγένετο προεστὼς τῶν πτωχῶν διδασκά-
λον ἀδελφῶν. Οὗτοι ἀφωσιώθησαν ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ
στοιχειώδη τῶν παιδῶν σχολεῖα καὶ αρέσχον ἴδιως ἵκα-
νοὺς ἀγροτικοὺς διδασκάλους. Οἱ λὰ Σάλλε ἀπέθανε τὸ
1719.

2. Οἱ ἀδελφοὶ τῶν σχολείων ἐδίδασκον ως εἰς Πιαρι-
σταὶ δωρεάν. Ἡ μέθοδός των συνίστατο ἐν τῷ διδάσκειν
πολλὲς μετὰ φειδωλῆς χρήσεως τοῦ συστήματος τῶν βοη-
θῶν. Ἡ λατινικὴ γλώσσα δητῶς ἀπεκλείεται, οὐδὲν μέλος
τοῦ Τάγματος ἥδυνατο νὰ μάθῃ λατινικά. Ἡ διάταξις αὗτη
παρέσχεν εἰς τοὺς ἀδείφοις τῶν σχολείων τὸ ἐπώνυμον
«ἀμαθεῖς», συνετέλεσεν δμως, ἵνα μένωσι πιστοὶ εἰς τὸν ἀρ-
χικὸν των προορισμόν, νὰ ἦναι δῆλα δὴ ἐταιρεία λαβῶν
διδασκάλων καὶ ἀποκλειστικῶς νὰ ὑπηρετῶσιν εἰς τὰς ἀνάγ-
κας τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Νῦν ἔχει τὸ Τάγμα τῶν ἀδελ-
φῶν τῶν σχολείων εἰς διὰ τὰ μέρη τῆς γῆς ἐγκαθιδρύσεις
περίπου 7000 τάξεων μετὰ 403000 μαθητῶν.

3. Ὁ λὰ Σάλλε ἥτο καὶ παιδαγωγικὸς συγγραφεύς.
Ἐκτὸς τοῦ κανονικοῦ βιβλίου διὰ τὰ μέλη τοῦ Τάγματος
συνέγραψε τὸ λίαν πολυτιμὸν συγγραμμα, «κιεθοδῆγην
τῶν χριστινικῶν σχολείων».

Τὰ ἀκόλουθα χωρία ἔξ αὐτοῦ εἰ·αι μᾶξιστησιώτα.

«Τὸ κύρος τοῦ διδασκάλου ἐπιτυγχάνεται πολλῷ μᾶλλον
διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ ϕαρακτῆρος, τῆς σοβαρότητος καὶ
συντομίας ἡ διὰ πληγῶν καὶ σκληρότητος».

«Ἄλλ ἐν τῷ σχολείῳ ποιναὶ δέον νὰ ἦναι σπίνιαται».

«Σωματικοὶ κολασμοὶ δύνανται μόνον ἐν τῇ ἑδρᾳ τοῦ
διδασκάλου γὰ δίδωνται».

«Μέγισται ἀμοιβαὶ προσήκουσιν εἰς τὴν καλὴν τυμπα-
φοροάγα».

«Ο διδάσκαλος δέον ἀκριβῶς νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀτομι-
κότητα τῶν παίδων καὶ κατόπιν νὰ κανονίσῃ τὴν πρὸς αὐ-
τοὺς συμτεριοράν του. (Πρβλ. Κικέρωνα, Αὐγονιστῶν,
Μαρέμαν Βέγιον, "Ἐρθαρτον καὶ σχολεῖα Ἰησουστῶν).

«Οἱ διδάσκαλοι ὀφείλουσι πολὺ νὰ προσέχωσιν ἑαυτούς,
διότι ἔχουσι πολλοὺς ἔποττας, τοὺς μαθητάς».

β'.). Γυναικεῖα Τάγματα.

1. Άι Οδροσούλινεργάται.

1. Ἡ Ἀγγεία τοῦ Μερίκι τοῦ τρίτον Τάγματος τοῦ
Φραγκίσκου ἴδρυσε τὸ 1535 ἐν Μπρεσκίᾳ τὴν ἐταιρείαν
τῶν Οὐρφουλινεργινῶν. Μετὰ τὴν ἐπίνοδον ἐκ τοῦ εἰς: «Ιε-
ροτυσαλῆμ προσκυνητικοῦ ταξιδίου, προβεβηκνίας ἡλικίας
οὖτα, υπῆγαγεν ἑαυτὴν καὶ τὰς συνεταίρους της ὑπὸ τὴν
προστασίαν τῆς Οὐρφουλῆς. Σκοπὸς τῆς; ἐταιρείας ἡτο ἡ
ἐπιμέλεια τῶν ἀσθενῶν καὶ ἡ διδασκαλία πτωχῶν κορασίων.

2. Αρχῆμεν ἵριο ἡ ἐταιρεία τῶν Οὐρφουλινεργινῶν
οὐλλογος παρθένων, αἵτινες κατέρχονται ἐν τῷ οὔκῳ τῶν γο-
νέων. Σὺν τῷ χρόνῳ δικιος ἀπέβη ὁ σύλλογος ἰδιαιτέρως σύν-
δεσις τοῦ Τάγματος. «Ο Κάρολος Βοροβούαίος ἐκάθιν αὐ-
τὸν ὑπὸ τὴν ἰδιαιτέρων του προστατίαν, ἵτε ἀποκίειτικῶς
ηὔνοντίζοντα περὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν κορασίων. «Ο Καΐσαρ
τοῦ Μπούσος εἰτήγαγε τὴν ἐταιρείαν εἰς Γαλλίαν ἐκεῖθεν

διεδύσθη εἰς Περιττίαν, Η πρώτη γερμανική ἀγκαθίδρυτη
ἔγένετο ἐν Κολωνίᾳ (Πι:2). Νῦν εφίσκονται πολλαὶ ἔκα-
τοντάδες; Οὐδεούλαντεινόν οἶκον εἰς δύα τὰ μέρη τῆς Εὐ-
ρώπης.

3. Ο καγένι τοῦ Τάγματος δοῖται ὡς σκοπὸν τῆς ἑτα-
ρείας τὴν ἀγορὴν τῶν παθῶν ἐν τε ταῖς οἰκίαις τῆς (ἴσω-
τερητι) καὶ τοῖς σχολαστοῖς δι' ἔξωτερητάς.

Πνεῦμα καὶ καρδία τῆς γυναικείας νεολαίας δέον νὰ
μαρφασθῇ διὰ γοιστιανικῆς ἀγορῆς, ἵνα τῷ Θεῷ ἀρέσκῃ.
Λί τρόφιμοι ὡς μέλλουσαι συζυγοὶ καὶ μητέρες δέτείλουτι
ν' ἀπέρθωσιν ἀληθῆς ἐνάρετοι καὶ θεοπεβεῖς. Διὰ τοῦτο
αἱ μιδάσκονται ἀδείφαι δέον νὰ ἐπιμελῶνται καὶ προστα-
τέοσι τὴν ἀθρότητα τῶν μαθητῶν, τὰς δὲ παρεκτρεπο-
μένας παντὶ οὐδένει εἰς τὴν εὐθείαν ὅδον νὰ ἐπαναφέρωσι.
Συνιστᾶται οιμή σοβιαρότης καὶ προσοχὴ ἀπὸ τοῦ συχνοῦ
καὶ πολλοῦ ἔκαίνουν ὡς καὶ ἀπὸ μεγάλης οἰκειότητος πρὸς
τοὺς παῖδας.

4. Ποιναὶ ἐν δογῇ, ὑβριστικαὶ λέξεις καὶ καταφρονητι-
κοὶ μαρφασμοὶ ἀπαγορεύονται. Αἱ ποιναὶ δέον νὰ ἔναι ἀνά-
λογοι, μόνον δὲ ἐν ἀνάγκῃ νὰ ἐπιβάλλωνται πρὸς ἀπονέ-
κοψιν τῆς ὑπερβολικῆς εὐπισθησίας καὶ φιλανθρωπίας.
Ἐκτά-
κτους ποινὰς ἐπιβάλλει ἡ πρώτη διδασκάλισσα τῆς τάξεως
η̄ ἡ διευθύνουσα. Αἱ ἀδείφαι δέον ἀκοιβέστατα ν' ἀποίου-
θῶσι τὸν κανόνα, μηδὲν νὰ προσθέτωσιν ἡ παραλείπωσιν.
Ἐν πᾶσι τοῖς μαθημασι δέον νὰ ἔχωσιν δπ' ὅψει τὴν γυ-
γικήν αντιηρίαν τῶν προσομοιῶν.

5. Η δογματεία εἶναι ἡ βάσις πάσης ἀγορῆς.

Ο διοικητικὸς κατηγοριαὶ εἶναι τὸ θρησκευτικὸν βι-
βίλον. Η διδασκαλία τῆς ἔξομολογήσεως καὶ ἀγίας μεταίη-
γεως ἀπαιτεῖται μενάλην προσοχῆν. Ετερα διδακτέα μα-
θήματα εἶναι, ἡ μητρικὴ γλῶσσα, ἀριθμητική, ἴστροια, γε-
ωγνωφία καὶ γυναικεία ἐργόσειρα, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ ἔνη
τις γλῶσσα. Κατὰ τὸ Πάσχα καὶ ἐν τῇ πανηγυρικῇ δοκι-
μοῖς (ἀνάληψις τῆς Μαρίας) διανέμονται βιδοθεῖα. Τὸ διὰ
τὴν οἰκοτροφίαν χρῆμα δέον ὡς οἶόν τε νὰ ἔναι εὐτέλε; (ἵνα
ἀποφύγῃ τις καὶ τὸ φαινόμενον τοῦ ὄντος κέρδους) καὶ ἡ
ἐπιμέλεια τῶν ἀσθενῶν νὰ γίνεται μετὰ μεγίστης ἀγάπης.

6. Δέον δις τοῦ μηνὸς νὰ γίνωνται συνεδοίαι τῶν διδα-

σκαλισσῶν πρὸς ἐπίδοσιν τοῦ ζῆλου καὶ τῆς ἔνταίας συνεργασίας. Ἐν αὐταῖς ἀνακοινώται ἡ διαχωρὴ τῶν παιδῶν, τὰ σφάλματα περὶ τὴν τάξιν κ.τ.λ. καὶ γίνεται λόγος περὶ τῶν σχέσεων τοῦ οἴκου καὶ τῶν τάξεων.

Αἱ Οὐρσουλίνερίναι παρεχούσιν ἔξαιρετα ἀποτελέσματα καὶ δρῶσι μέχρι σήμερον καροτόφόρως ἐπιμελούμεναι τῆς γυναικείας ἀγωγῆς.

2. Άδελφαι τῶν σχολείων.

1. Ο πρῶτος Ἰδρυτὴς τοῦ καθιδρύματος τῶν θηλέων ἀδελφῶν τῶν σχολείων είναι ὁ Γάλλος ιερεὺς, Πέτρος Φουσιέρ. Ἀθίαν διελθὼν νεότητα καὶ σπουδαίας γνώσεις ἔχον, ἀπεστάλη ὁ νέος κληρικός (1597) εἰς Ματταιγκοῦρτ ὃς ιερεὺς. Ἡ Ματταιγκοῦρτ ἡτού υπὸ τὴν ήθικὴν ἔποψιν λίαν παραλελυμένη καὶ γειρίστης φῆμης κώμη. Ὁ ἀκάματος ζῆλος τοῦ ἐνθέου ἀνδρὸς κατώρθωσε νὰ μεταβάλῃ τὴν κοινότητα τισοῦτον, ὥστε αὕτη ἐγένετο πρότεπτορ ἡθικῆς ἀγροτικοῦ.

2. Τὸ καθαρὸν βλέμμα τοῦ δραστηρίου ιερέως ἐνόησε πάραντα δι πρὸς διαοχῆ στερέωσιν τῶν χοηστῶν ἡθῶν τῆς κοινότητος ἀπαιτεῖται πρὸ πάντων ἐπιμελής ἀγωγὴ τοῦ γυναικείου φύλου. Συνέλαβε τὸν σκοπὸν νὰ ἴδρυσῃ θηγοσκευτικὸν Τάγμα διὰ τὴν ἀγωγὴν τῶν κορασίων. Νέα τινὰ πρόσωπα ἐκ τῆς ἑνορίας τοῦ παρήγησαν τὰς ματαίτητας τοῦ κόσμου καὶ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων τὸ 1597 ἐνεφανίσθη τὸ Ἰδρυμα ὑπὸ τὴν δνομασίαν «Congré-gation de Notre Dame», ἡτοι συνάθροισις (Τάγμα, συνέδριον) τῆς ἡμετέρας Δεσποίνης.

3. Ο κανὸν τοῦ Ἀγ. Αὐγουστίνου ἐτέθη ὡς βάσις τοῦ Τάγματος (Congrégation).

Προφανῶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εὐλογηθέν, ἀνεπεύθυντο τὸ νέον Ἰδρυμα παραδόξως ἐν βραχεῖ χρόνῳ. Πανταχόθεν Εζητοῦντο ἀδελφαὶ τοῦ Ἰδρύματος «Notre Dame». Ὁ εἰσεβῆς ιερεὺς ἀναγορευθεὶς ἀρχηγὸς τοῦ Τάγματος τοῦ, ἐπεσκέψθη τὰς ἐγκαθιδρύσεις τῶν ἀδελφῶν καὶ ἀπῆλθεν εἰς Γκράν (Franche Comté), ἔνθα 77 ἔτῶν ἐτελεύτησε τὸν βίον τὸ 1640 ὡς ἀγιος ἐπενηρημούμενος.

4. Αἱ ἀδελφαὶ τῶν σχολείων τοῦ *Notre Dame* ἔχουσιν ἕκτος τῶν τριῶν συνήθεων εἰχόν (τάξιμον) καὶ τὴν καθοδήγησιν τῷρ κορασίοιν ὡς καθῆκρον. Ὅπως παρὰ ταῖς Οὐδοτενκινερίνναις, ὑπέργονται καὶ παρὰ ταῖς ἀδελφαῖς τῶν σχολείων τοῦ *Notre Dame* οἰκότροφοι ἐν τοῖς οἶκοις τοῦ Τάγματος καὶ ταξιεῖς διὲ ἔξωτερικάς, Ἰδίως διὰ πτωχοὺς παιδαρίους. Ἐκτὸς τούτου μιενθύνουσιν αἱ ἀδελφαὶ τῶν σχολείων καὶ δορατροφοριὰν. Ἡ διδασκαλία γίνεται πρακτικῶς καὶ μείποτε κανονίζεται κατὰ τὰς ἀνάγκας καὶ ἀπαιτήσεις τῶν χρόνων.

3. *Al ἀγγλικαὶ δεσποινίδες.*

1. Ἰδούτρια τοῦ Τάγματος τούτου εἴναι ή ἀγγλική Μαρία Βαρδ (1585 – 1615). Κατήγετο ἐξ ἐγκρίτων γονέων καὶ ἔτιμην ἐπιμελοῦς ἀγωγῆς. Τῇ συγκαταθέσει τοῦ πατρὸς αἵτης μεταβῆσα τὸ 1606 εἰς τὰς Ἰσπανικὰς κάτω Χώρας. Ἰδουσεν ἦκει ἐν τῇ πόλει Ἀγίῳ Ὁμέῳ κρησφύγετον διὲ εὐγενῆ ἀγγλικά κοράσια, ματια τότε ἔνεκα τῆς θρησκείας των ἵναγκάζοντο νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν πατρίδα των.

2. Τῇ βοηθείᾳ τῆς Ἰσπανικῆς πριγκηπίσσους Εὐγερίας ἐπετράπη ἐγκαθίδουσις (ἀποικία) ἐν Γκραβελίγκεν. Ἀγγκές καὶ τὰς Ἰσπανικὰς παρθένοι διῆγον ἐνταῦθα λαν αὐτηρούν βίον καὶ ἐφρόντιζον τὰ ἡν τῆς προσευχῆς περὶ τῆς διδασκαλίας πτωχῶν παιδών. Ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Ἀγίου Ὁμέῳ ἐμερίμνησε περὶ τοῦ ἰδρύματος.

Οὗτος ἐν Ἀγίῳ Ὁμέῳ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐπισκόπου συνέστη ὁ πρῶτος σύλλογος τῶν ἀγγλικῶν δεσποινίδων, προσορισμὸν ἔχων τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἀγωγὴν τῶν κορασίων.

3. Καὶ ἀργάς αἱ ἀγγλικαὶ δεσποινίδες οὐδένα ὀφεισμένον κανόνα τοῦ Τάγματος εἶχον, οὐδὲ εἶχον ἀναγνωρισθῆ ὑπὲ τοῦ ἀγ. Στοῦλε' ἐγκαθιδρύθησαν ὅμως πάραντα καὶ εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Γερμανίας. Ὁ Πάπας Γρηγόριος ΙΙος ἔδοκε τὴν ἀδειαν εἰς τὴν Ἰδούτριαν νὰ ἴδοισῃ ἀποικίας ἐν Ρόμη καὶ ἄλλαις τῆς Ἰταλίας πόλεσιν.

4. Σὺν τῷ ἀριθμῷ τῶν φίλων ηὔξανεν ἐν τούτοις καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀντιπάλων τῶν Βαρδείων ἴδρυμάτων. Τὰ

πρέγματα ἐτραχίνθησαν εἰς τοιούτον σημεῖον, ώστε ή Μαγία Βάρδο χαττηγορήθη μαλακτὴ ἐπὶ αὐτῷ. Ὁ Θεοφάνες Βος διέταξεν ἀνάκρισιν. Η περίπτωσις δὲ ὅτι ἀγγλικαὶ δεσποινίδες δὲν ὑπεροδοῦντο εἰς τὴν ἔγκλειστην καὶ ὅτι διηνθύνοντο ὑπὸ μαᾶς μόνης διερμηνείας, προσκάλεσεν τὴν κατάργησιν τῶν ἰδρυμάτων ἐν ἦται 1630 δι' ἴδιαιτέρου πατρικοῦ σιγγυλίου.

5. Ὁ ἐκλέκτω Μαζιμιλιανὸς τῆς Βαραρίας κατώρθωσε παρὰ τὸ Πάπα νὰ ἐπιτραπῇ αὐτῆς εἰς τὰς ἀγγλικὰς δεσποινίδας ἡ φυμβίωσις ἐν ταῖς ἐν Μονάχῳ οἰκίαις των. Είτα κατώρθωσεν ἐν Ρώμῃ αὐτῇ ἡ Μίς Βάρδο τὴν σιωπήλην ἀκύρωσιν τοῦ πατικοῦ σιγγυλίου. Τέλος τὸ 1703 ἐπικεράσθη ὑπὸ τοῦ Κλήμεντος ΙΙου τὸ ἰδρυμα τῶν ἀγγλικῶν δεσποινίδων ὥς καὶ δ τούτον κτενῶν καὶ ἀπενεμήθησαν εἰς τοὺς οἶκους αὐτοῦ τὰ προνόμια «τῶν παγεματικῶν οἴκων».

Τὰ μέλη ποιουσιν ἀπλῆν εὐχὴν (τάξιμον) καὶ δὲν εἶναι ὑποχρεωμένα εἰς τὴν ἔγκλειστιν.

6. Άλις ἀγγλικαὶ δεσποινίδες φροντίζονται περὶ σχολείων καὶ συντηρεῖσιν οἰκοτροφείᾳ, ἐν οἷς ἀνατρέπονται κατὰ προτίμησιν παιδες ἀνοτέρων τάξεων.

Διδαχτέα μαθήματα εἶναι πλὴν τῆς θρησκείας, γερμανικὴ καὶ γαλλικὴ γλῶσσα, ἀριθμητική, ἱστορία, γεωγραφία, φυσικὴ ἱστορία, καλλιγραφία, ἴχνογραφία καὶ γυναικεῖα ἐργάσιμα.

Παρέχεται εὐχαριστία πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ἀγγλικῆς γλώσσης, τῆς μουσικῆς, τοῦ ἄσματος καὶ τοῦ χοροῦ.

Διὰ κοφάσια δεκαπέντε ἑταῖν ὑφίσταται ἴδιαιτερος διετῆς κύκλος μαθημάτων πρὸς ὅδηγίαν εἰς τὴν μαγειρικήν, τὴν σιδηρουματικήν κ.τ.λ.

4. Άλις ἀπελφατ τῆς ἀγαπητῆς Δεσποινῆς.

Ίουλία Μπιλλιάρτ, θίρυτρα τοῦ Τάγματος τῆς ἀγαπητῆς Δεσποινῆς (Institut des Soeurs de Notre Dame) ἐγεννήθη ἐν Κουβιλλύ (τῆς Ηικαρδίας) τῇ 12ῃ Ιουλίου 1751 καὶ ἀπέθανε τῇ ἵη Ἀπριλίου 1816 ἐν Ναμαρέ ζεντημούμενη ὥις Ἀγία. Ἀπὸ τεότητος ἔδειξεν ἡ Ίουλία Μπιλλιάρτ ἀβράν ενσέβειαν καὶ διάπυξον φρεγικὸν ζῆλον.

Ἐπταετής ούσα ἔδιδασκεν ἡδη ἄλλους πάλιας κατηχισμόν. Δεκατετραετής δὲ ὠμολόγησε τὴν εὐχὴν (τάξιμον) αἰώνιας ἀγνότητος. Μεθ' ἥρωικῆς ὑπομονῆς ὑπέστη θλίβεραν, πολυχόνιον μαθένειαν καὶ τὰς καταδιώξεις τὸν ἐπαναστατῶν, οἵτινες πολλαχός ἐπειθόντευον εἰς αὐτὴν θάνατον, διότι ἀποτελεσματικῶς ἀγνοιστατο εἰς τὰς ἐνεργείας ἀποστατήσαντο; Ιερεὺς ἐν τῇ παροικίᾳ τῆς. Ἐν ἑτερι 1794 πιστεκίζεται ὑπὸ φίλης εἰς Ἀμένην, ἔνθα τὸ 1803 ἴδονος τοῦ ἴδρυμα τὸν ἀδελφὸν τῆς ἀγαπητῆς Δεσποίνης σκοποῦντα νὰ παρέγῃ εἰς τοὺς παιδας πάσις κοινωνικῆς τάξεως, ἰδίως εἰς τοὺς πτωχούς, δρῦθην καὶ ἀλληδῇ χριστιανικὴν ἀγωγήν. Άλι άθελφαὶ ὄμολογοῦσιν ἀπλῆν εὐχὴν (τάξιμον) καὶ ἵπποκεινται εἰς τὴν διοικητικὴν ἐπισκοπήν. Διὰ σοβαρᾶς αὐταπαροψίας, δι' ἀκριβοῦς ἐργασίας δέον τὸ ἀποβῶσιν εἰς τοὺς τροφίμους των πρότυχον ἵκτινῶν διβα παλισσῶν. «Οὐχὶ ψευδερβλαβεῖς, ἀλλὰ φρονίμους καὶ μεμορῷ ωμέρους γοιπιττοὺς δέον νὰ παδιγωγῶσι». Τὸ 1809 μετόχησεν ἡ ἴδρυσις εἰς Ναυοῦρο, ὅπόθεν ταχέως διεδόθη τὸ ἔργον της. Μέχρι τοῦ θανάτου της ἔνθα δεκατέντε νέους οἴκους. Τὸ 1813 ἔργε μακρὰν συνοικίαν μετὰ τοῦ Πίσου τοῦ ἐδδύμου ἐν Φονταινεμπλῶ. Ἀπέθανεν ἐν Ναυοῦρο, ἀγέα, ὡς ἔζησεν. Ἐν ἑτερι 1883 ὑπῆρχεν ἡδη ἐν Βελγίῳ, Ὁλλανδίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ Ἀμερικῇ 106 οίκοι.

Δ. Οἱ με:αρρυθμισταὶ.

1. ΜΑΡΤΙΝΟΣ ΛΟΥΘΗΡΟΣ (1483—1546).

1. Μαρτίνος Λούθηρος γεννηθεὶς ἐν "Αει λέμπεν, ἐσπούδασεν ἐν "Αειζενάχ καὶ "Εօφουρτ, ἐγένετο δὲ ἐν "Εօφεντ Αὐγουστινιανὸς μοναχός. Χειροτονηθεὶς ἱερεὺς ἔδραστεν δις καθηγητῆς τῆς θεολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βιττεμβέργης, ἔνθα τῇ 31 Ὁκτωβρίου 1517 ἐποιχοκόλλησε δημοσίᾳ τὰς 95 θέσεις τοις κατὰ τοῦ συγχωρούσιοις. Οὗτος ἦζατο ἡ μεταρρύθμισις. Ὁ Λούθηρος ἐτελευτησε τὸν βίον ἐν τῇ γενεθλίῳ του πόλει "Αειλέμπεν. Ἐνταριασθεὶς ἐν τῇ ἀγακτορικῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Βιττεμβέργης.

2. Τὸ ἀξίωμα καὶ τὸ ἔργον τῶν διδυσκαλῶν μεγάλοις